

Кімге: Қазақстан Республикасының Жоғары аудиторлық палатасының төрағасына Әлихан Асханұлы Смайыловқа

Кімнен: Ұлытау облысы бойынша ішкі мемлекеттік аудит департаменті Қаржылық-есептілік аудиті бөлімінің басшысы Айтуарова Жанат Жарылғаповна.

Күні: 03.03.2025ж.

АНАЛИТИКАЛЫҚ ЖАЗБА

Тақырыбы: Қазақстанның аудит жүйесі.

Кілт сөздер: аудит жүйесі, қаржылық есептілік, аудитор, мемлекеттік аудит

Кіріспе

Қазақстанның аудит жүйесі мемлекеттік қаржыларды басқару және тиімді пайдалану тұрғысынан өте маңызды рөл атқарады. Аудит жүйесі мемлекет пен қоғамның қаржылық тұрақтылығын қамтамасыз ету үшін жұмыс істейді. Аудиттің негізгі мақсаты – мемлекеттік және жеке сектордың қаржылық есептілігін тексеру, оның заңдылығын және дұрыстығын қамтамасыз ету. Осы аналитикалық жазбада Қазақстанның аудит жүйесінің құрылымы, қызметі, оның қазіргі жағдайы мен даму перспективасы қарастырылады.

Негізгі бөлім

1. Қазақстанның аудит жүйесінің құрылымы мен негізгі міндеттері.

Қазақстанда аудит жүйесі бірнеше деңгейден тұрады, оның ішінде мемлекеттік және тәуелсіз аудит ерекше орын алады. Аудит жүйесінің негізгі құрылымдары мыналарды қамтиды:

- Мемлекеттік аудит: Бұл жүйе бюджеттік қаражаттың тиімді және заңды жұмсалуды бақылауды жүзеге асырады. Мемлекеттік аудит Қазақстан Республикасының Бас аудиторы және оның аумақтық органдары арқылы жүзеге асырылады.

- Тәуелсіз аудит: Бұл коммерциялық негізде жұмыс істейтін аудит қызметтері. Ол жеке тұлғалар мен ұйымдар тарапынан қаржылық есептілікті тексеруді жүзеге асырады. Тәуелсіз аудиторлар аудит нәтижелерін жариялайды және қаржылық есептерді талдайды.

- Ішкі аудит: Ішкі аудит әртүрлі ұйымдардағы қаржылық есептілік пен ішкі бақылаудың тиімділігін бағалайды. Ішкі аудиторлар ұйымның өзінде жұмыс істейді және олардың міндеті ұйымның қаржылық процестерін жақсарту болып табылады.

Қазақстанның аудит жүйесінің негізгі міндеттері:

- Қаржылық есептіліктің дұрыстығын тексеру: Аудит органдары қаржылық есептілікті тексеріп, олардың заңдылығын және дұрыстығын бағалайды.

- Қаржылық бақылауды қамтамасыз ету: Аудит қызметтері қаржылық ресурстардың мақсатты және тиімді жұмсалуды қамтамасыз етеді.

- Мемлекеттік және жеке секторлардың есептілігін тексеру: Аудиторлар мемлекеттік органдардың және жеке ұйымдардың қаржылық есептерін тексеріп, олардың заңға сәйкестігін бағалайды.

- Ішкі бақылау жүйесін нығайту: Аудит ішкі бақылау механизмдерінің жұмысын тексереді және оны жақсарту үшін ұсыныстар жасайды.

2. Қазақстандағы аудит жүйесінің дамуы мен қазіргі жағдайы.

Қазақстанда аудит жүйесі бірнеше жылдан бері даму үстінде, бірақ бірнеше мәселе әлі де шешімін тапқан жоқ:

- Аудиторлық қызметтің сапасы: Қазақстанда аудит қызметі кеңінен дамығанымен, оның сапасы әртүрлі болуы мүмкін. Кейбір аудиторлар қаржылық есептілікті тексеруде тек формалды түрде жұмыс істейді, бұл өз кезегінде қаржылық есептердің дұрыстығына күмән келтіреді.

- Қаржылық бақылаудың төмен деңгейі: Мемлекеттік секторда қаржылық бақылау деңгейі әлі де жетілдіруді қажет етеді. Бюджеттік қаражаттың тиімді жұмсалуды мен есептілік сапасы бойынша бірқатар кемшіліктер бар.

- Аудиторлық кадрлардың біліктілігі: Аудиттің сапасын арттыру үшін кадрлардың біліктілігін арттыру маңызды. Қазіргі таңда қазақстандық аудит саласында жоғары білімді мамандар жетіспейді.

- Аудиттің ашықтығы мен тәуелсіздігі: Қаржылық есептіліктің дұрыстығын тексерудің ашықтығы мен тәуелсіздігін арттыру қажет. Бұл бағытта заңнамалық реформалар жүргізілуі тиіс.

3. Қазақстандағы аудит жүйесінің мәселелері.

Қазақстандағы аудит жүйесінде бірнеше маңызды мәселе бар:

- Жеткіліксіз ашықтық: Мемлекеттік сектордағы қаржылық есептілік жеткілікті мөлшерде ашық емес, бұл қателіктер мен алаяқтықтың орын алуына мүмкіндік береді.

- Қаржылық есептілікті тексерудің жетілдірілмеуі: Қаржылық есептерді тексеру жүйесінің барынша кәсіби әрі тиімді болуы қажет. Бұл үшін аудиторлардың жұмыс әдістемесі мен құралдарын жаңарту керек.

- Заңнамалық база: Қазақстандағы аудит саласындағы заңнамалық база халықаралық стандарттарға толық сәйкес келмейді. Аудит жүргізу

кезінде қолданылатын әдістер мен ережелерді халықаралық деңгейде үйлестіру керек.

4. Аудит жүйесін жетілдіру жолдары.

Қазақстанның аудит жүйесін жетілдіру үшін бірнеше маңызды шаралар қабылдануы қажет:

- Аудиттің сапасын арттыру: Аудит жүргізу әдістерін жаңарту, кәсіби білім беру бағдарламаларын күшейту және аудиторлық тексерулердің сапасын бақылауды арттыру қажет.

- Қаржылық есептілік жүйесін жақсарту: Мемлекеттік және жеке секторлардың қаржылық есептілігін ашық әрі қолжетімді етіп жасау. Бұл мемлекеттік қаржылардың тиімділігін арттыруға ықпал етеді.

- Құқықтық реформалар: Аудит жүйесіне қатысты заңнаманы жетілдіру, халықаралық стандарттарға сәйкес келетін ережелер енгізу және аудиторлардың тәуелсіздігін нығайту.

- Қоғамдық бақылауды күшейту: Қаржылық есептіліктің ашықтығын арттыру, қоғамдық бақылауды күшейту үшін үкіметтік емес ұйымдармен және қоғамдық ұйымдармен бірлесе жұмыс істеу.

Қорытынды

Қазақстанның аудит жүйесі қаржылық тұрақтылықты қамтамасыз ету және мемлекеттік бюджеттің тиімді орындалуын бақылау тұрғысынан үлкен маңызға ие. Бірақ аудит жүйесі әлі де жетілдіруді қажет етеді. Оны дамыту үшін аудиттің сапасын арттыру, құқықтық базаны жетілдіру, қаржылық есептілікті ашық әрі тиімді ету сияқты шаралар қабылдануы керек. Аудит жүйесінің тиімді жұмыс істеуі мемлекеттік басқарудың барлық салаларына оң әсерін тигізеді және елдің экономикасын дамытуға септігін тигізеді.

Ұсынымдар

1. Аудит жүйесін жаңарту және халықаралық стандарттарға сәйкестендіру.
2. Аудиторлардың кәсіби білімін жетілдіру.
3. Қаржылық есептіліктің ашықтығын арттыру.

Пайдаланылған дереккөздер тізімі.

1. Қазақстан Республикасының Конституциясы.
2. Қазақстан Республикасының Бюджет кодексі.

3.«Мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау туралы» Қазақстан Республикасының Заңы.

4. Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитетінің сайты.
5. Халықаралық аудит стандарттары (INTOSAI).
6. Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің құжаттары мен есептері.
7. «Дамыған елдердегі мемлекеттік қаржы менеджментінің негіздері», ЭЫДҰ.
8. ЕО, АҚШ пен Сингапур елдеріндегі мемлекеттік аудит бойынша есептер мен зерттеулер.